

«جانروژ ییلماز کلس» استاد ارتباطات دانشگاه «میدل اسکس» لندن در گفت وگو با «شرق»

رقابت نفس گیر اردوغان با احزاب کرد

آر آد حاجی آقایی

قریب به یک‌ماه دیگر انتخابات پارلمانی در ترکیه برگزار می‌شود. شکاف‌های ایدئولوژیکی وجه مشخصه عرصه این انتخابات به‌شمار می‌روند. احزاب سکولار لیبرال، اسلامی و هویت‌خواه کرد، مهم‌ترین بازیگران این انتخابات به‌شمار می‌روند. تغییر قانون اساسی و تلاش در راستای تغییر سیستم سیاسی از سوی حزب «عدالت و توسعه» از پارلمانی به ریاستی، دیگر بعد مهم این انتخابات است. تحلیل روندهای این انتخابات را با دکتر «جانروژ ییلماز کلس»، استاد جامعه‌شناسی و ارتباطات دانشگاه «میدل اسکس»، لندن بی می‌گیریم.

✚ انتخابات ترکیه در هفتم ژوئن برگزار خواهد شد. در مقایسه با انتخابات پیشین این کشور، این انتخابات واجد چه اهمیتی است؟
در این انتخابات دو مسئله واجد اهمیت است: نخست، خواست کنترل تمامی امور ترکیه از سوی «حزب اردوغان»، رئیس‌جمهوری ترکیه و تبدیل سیستم حکومتی این کشور از پارلمانی به ریاستی است؛ فرایندی شبیه به روسیه که در آن پوتین به حاکم مطلقه این کشور تبدیل شد. اردوغان خواهان این است که نخست‌وزیری به پستی تشریفاتی تبدیل شود. دومین مسئله واجد اهمیت، شرکت کردها با فهرست حزبی در این انتخابات است. تاکنون کردها به‌طور انفرادی به مجلس راه پیدا می‌کردند، اما در این انتخابات کردها درصند با فهرست حزب «دموکراتیک خلق‌ها» به‌صورت حزبی وارد پارلمان شوند. کردها بعد از ۲۵ سال مبارزه قانونی، اولین‌بار است که به این شیوه عمل می‌کنند.

✚ در این انتخابات، اپوزیسیون‌های سیاسی چقدر تأثیرگذار هستند؟

از یک منظر دو اپوزیسیون را می‌توان دید؛ یک جبهه‌بندی متعلق به ترک‌ها وجود دارد که خواهان تداوم و اعمال هژمونی ترک بر کرد برآمده است. اگر رویدادهای ترکیه را پیگیری کرده باشید، می‌بینید هفته قبل در پارلمان ترکیه در ارتباط با بحث نسل‌کشی ارمنیه بحث‌هایی درگرفت. پارلمان اروپا بر این باور است که باید ترکیه نسل‌کشی ارمنیه را بپذیرد. دراین‌میان، حزب «خلق جمهوری»، «حرکت ملی» و عدالت و توسعه هر سه متفقا نسبت به این خواست اتحادیه اروپا اعتراض کردند و فقط حزب دموکراتیک خلق‌ها که بیشتر اعضای آن را کردها تشکیل می‌دهند، به این اعتراض نپیوست. می‌خواهم از این زاویه نگاه کنم که این سه حزب در اصرار بر انگاره‌های ناسیونالیستی ثابت‌قدم هستند. از یک منظر دیگر و جزئی‌تر، حزب عدالت و توسعه با انگاره‌های ناسیونالیستی-اسلامی، حزب حرکت ملی با چارچوب ناسیونالیستی و نقش‌آفرینی در خلق جمهوری با نگرش سوسیال‌دموکراسی که اتفاقا رهبر آن از کردهای درسیم بوده و حزب دموکراتیک خلق‌ها، هر کدام دارای جبهه‌بندی و خواسته‌های سیاسی خود هستند.

✚ دراین‌میان، غیبت حزب «اتحاد بزرگ» را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

این حزب نمی‌تواند از حدنصاب ۱۰ درصدی آرا عبور کند. این حزب نیز که دارای نگرش اسلامی-ترکیستی و نشأت‌گرفته از تئ اسلام-ترک است، مانند حزب «سعادت»، در پی آن است تا با حزب حرکت ملی وارد کارزار انتخاباتی شود. اما حزب حرکت ملی مایل به ارائه فهرست مشترکی با این دو حزب نبود. **✚ «عبدالله کل»، رئیس‌جمهوری سابق ترکیه در پاسخ به اظهارات و خواست اردوغان، اخیرا گفته است سیستم پارلمانی برای ترکیه بهتر بوده و از سیستم فعلی حمایت می‌کند. دلیل این اظهارات کل را در چه می‌دانید؟** اردوغان می‌داند در ترکیه نخست‌وزیر مسئول امور اجرایی کشور است، اما باید اشاره کرد در مقایسه با اردوغان؛ کل از شخصیتی لیبرال‌تر و آزادمنش‌تر برخوردار بوده و دارای وجوه روشنفکری است. از سیاست جهانی مطلع است، در خارج از کشور بوده و روندهای سیاست جهانی را به‌خوبی می‌شناسد. بر این نکته نیز واقف است که اردوغان درصدد الگوبرداری از روسیه بوده و عملا خواهان سیستمی نیست که در آن تنها از یک منصب تشریفاتی برخوردار باشد. کل می‌داند ریاست‌جمهوری در ترکیه منصبی سمبلیک به شمار می‌رود و اکنون اردوغان تنها در راستای افزایش قدرت شخصی و ایجاد پوپولیترزم درون حزب و ترکیه است که درصدد تغییر این سیستم برآمده است. از طرف دیگر، ترکیه تحت حاکمیت حزب عدالت و توسعه، اکنون با فسادِ عمیق دست‌وپنجه نرم می‌کند و دراین‌میان، حزب حاکم نیز از روشن‌ پرونده‌های فساد در هراس است. اسامی بسیاری از نزدیکان اردوغان ازجمله پسر و داماد او در میان فهرست متهمان به فساد وجود دارد. از این زاویه نیز می‌توان سخنان کل را دنبال کرد.

✚ در این جبهه‌بندی، حزب دموکراتیک خلق‌ها بر برنامه دموکراسی رادیکال بسیار تأکید می‌کند. این نوع از دموکراسی که مبتنی بر تجربه دموکراسی مستقیم و منکی بر آرای توریسین‌های سیاسی مانند «لاکلا» و «موف» است، تا چه اندازه با عینیت ساختارهای جامعه ترکیه مطابقت دارد؟ ببینید، حزب دموکراسی خلق‌ها با بهره‌گیری از کردها و نیروهای دموکرات در ترکیه درصدد مرکزیت‌زدایی از ترکیه و تکیه بر محلی‌گرایی است. هدف اساسی این حزب دموکراتیزاسیون دموکراسی در ترکیه بوده و درصدد است در ترکیه سیاست از پایین به بالا و نه از بالا به پایین جریان پیدا کند. سیاست در ترکیه همواره از بالا به پایین جریان داشته و اکنون این حزب با معکوس‌کردن این جریان درصدد است تا نمایندگی صداهای به حاشیه‌رانده جامعه را داشته باشد؛ از زنان گرفته تا ترانس‌کچوال‌ها و اقلیت‌هایی مانند کردها، لازها، چرکس‌ها، علوی‌ها، عرب‌ها، یهودیان و کلاما به تنوری‌های دموکراتیک و چپ نو که اشاره کردید، پایبند است.

</